

Till
Justitiedepartementet

Remissvar över betänkandet: En ny produktansvarslag (SOU 2025:103)

Konsumentverket har beretts tillfälle att yttra sig över ovan rubricerad remiss och vill inledningsvis framhålla att myndigheten ser positivt på utredningens övergripande syfte – att skapa en modern, tekniskt anpassad och konsumentvänlig produktansvarslag som ligger i linje med EU:s nya direktiv och som stärker konsumenternas rättsskydd.

Konsumentverket vill framföra följande synpunkter enligt nedan.

Säkerhetsbrist och förutsebar felanvändning

Det framgår av utredningens förslag att en produkt, enligt den nya produktansvarslagen, ska anses ha en säkerhetsbrist om den inte är så säker som rimligen kan förväntas. Konsumentverket anser att det redan i lagtexten tydligt behöver framgå att en sådan säkerhetsbrist även omfattar *förutsebar felanvändning*.

Detta är av betydelse för att säkerställa att tillverkare beaktar vanliga och rimligen förutsägbara användningsmönster, även när dessa avviker från den avsedda användningen. En uttrycklig reglering av förutsebar felanvändning är av central betydelse för att tillverkare ska vidta nödvändiga skyddsåtgärder och konstruktionsval som förebygger skador som vanligen kan uppstå i praktiken.

En sådan tydlighet i lagtexten stärker rättstillämpningen och motverkar att produktrisker underskattas eller lämnas utan adekvata åtgärder, vilket i förlängningen är avgörande för att upprätthålla ett högt och effektivt konsumentskydd.

Standards betydelse för produktsäkerheten

Konsumentverket vill här lyfta fram att produktstandarder spelar en viktig roll vid bedömning av produkters säkerhet. Samtidigt som

produktstandarder ger ett värdefullt stöd är de inte alltid heltäckande. Därför kan en produkt anses ha haft en säkerhetsbrist även om den uppfyllde gällande standarder vid lansering. Bedömningen av produktsäkerhet kan alltså inte begränsas till de förhållanden som rådde vid tidpunkten för utsläppandet eller till vad standarden omfattade.

Detta synsätt är viktigt för att upprätthålla ett högt och effektivt konsumentskydd samt för att undvika att standarder, som ibland kan vara ofullständiga eller eftersläpande, i förhållande till den tekniska utvecklingen, får en normerande verkan som inte motsvarar den faktiska säkerhetsnivån.

Utvecklingsskador och tillverkansansvar

Konsumentverket vill framhålla att en ordning där tillverkaren inte ansvarar för utvecklingsskador inte förenlig med ett högt konsumentskydd. Ett undantag för utvecklingsskador innebär i praktiken att tillverkaren saknar incitament att fullt ut tillämpa försiktighetsprincipen, eftersom de civilrättsliga konsekvenserna för tillverkaren uteblir för skador som upptäcks först genom den tekniska utvecklingen.

När ny kunskap visar att en produkt innebär en säkerhetsrisk och därför måste återkallas, bör detta även innebära att skadeståndsansvar följer för de skador som produkten faktiskt orsakat innan återkallelsen. Om skadeståndsansvar utesluts i dessa situationer riskerar istället den enskilde konsumenten att få bära kostnader förknippade med de risker som ny teknik eventuellt medför, trots att de huvudsakliga vinsterna av den tekniska utvecklingen i första hand kommer tillverkaren till del.

Ansvar för programvaruuppdateringar och uppgraderingar

Tillverkarens ansvar för uppdateringar och uppgraderingar av programvara är en viktig del av produktansvaret, men Konsumentverket uppfattar det som att både direktiv (EU) 2024/2853 och utredningens lagförslag lämnar öppet för hur och när detta ansvar ska upphöra. För att upprätthålla ett högt konsumentskydd vore det önskvärt om det kunde tydliggöras vilka kriterier som gäller för ansvarsfrihet – exempelvis om ansvar ska anses upphöra när ett gränssnitt saknas samt hur ansvarsfördelningen ska bedömas när ett gränssnitt från början har funnits men senare gjorts inaktivt genom tillverkarens egna beslut.

Det är högst troligt att det även finnas situationer där tillverkaren kan förutse att produkten kommer att kräva programvarustöd för att undvika säkerhetsrisker. Avsaknaden av tydliga kriterier riskerar att skapa incitament för tillverkaren att utforma produkter utan uppdateringsmöjligheter eller att avsiktligt inaktivera existerande gränssnitt för att undgå ansvar. En tydligare ansvarsfördelning skulle kunna förhindra sådana kringgåenden.

Tillverkarens ansvar vid gränssnitt för anslutning av tredjepartskomponenter

Direktiv (EU) 2024/2853, se särskilt skäl 18, anger att en produkttillverkare inte ska anses ha tillåtit eller samtyckt till att en komponent integreras eller sammankopplas med produkten enbart för att en teknisk möjlighet finns. Samtycke ska inte heller anses föreligga när tillverkaren endast rekommenderar ett visst varumärke eller avstår från att förbjuda vissa komponenter. Även utredningens förslag följer denna ordning, och syftet är att undvika automatiskt ansvar för tredjepartskomponenter.

Konsumentverket vill här framhålla att en sådan ordning innebär en risk då den kan uppmuntra till att kritiska funktioner läggs på externa leverantörer eller att tillverkningskedjan delas upp på ett sätt som försvårar ansvarsutkrävande, vilket i praktiken skulle kunna underminera lagens syfte.

Mot denna bakgrund kan det därför vara lämpligt att överväga en tydligare ansvarsfördelning i situationer där tillverkaren konstruerat sin produkt för anslutning av en viss typ av tillbehör och dessutom anger att ett specifikt tillbehör kan användas. I sådana fall har tillverkaren i praktiken kontroll över produktens funktionalitet, vilket motiverar ett utökat ansvar. Undantag bör kunna göras om tillverkaren entydigt kan visa att skadan beror på egenskaper hos tillbehöret som var okända för denne. Detta skulle minska risken för att ansvaret skjuts över på konsumenten eller aktörer som saknar faktisk kontroll över produktens utformning.

Digitala filer som styr produktfunktionalitet

I förslaget, liksom i direktiv (EU) 2024/2853, undantas digitala filer – med undantag för tillverkningsfiler – från produktbegreppet. Som exempel nämns mediefiler, e-böcker och källkod, vilka rimligen inte kan orsaka skada. Konsumentverket vill dock uppmärksamma att det finns digitala filer vars innehåll är direkt avgörande för hur en produkt fungerar, såsom digitala kartor eller annan styrdata som påverkar produktens funktion utan att utgöra programvara i strikt mening.

En reglering där sådana filer faller utanför produktbegreppet riskerar att skapa incitament för tillverkare att lägga kritiska styrdata i separata filer som programvaran läser in, i syfte att undgå ansvar vid fel. En tänkbar lösning för att undvika denna möjlighet till kringgående skulle kunna vara att sådana externa digitala filer, som kan anses utgöra en funktionell del av produktens programvara, likställas med programvara vid tillämpningen av regelverket. Detta torde även ligga i linje med direktivets syfte att säkerställa ett högt konsumentskydd.

Avsaknaden av återkallelse som bedömningsgrund

Lagförslaget anger, till skillnad från direktiv (EU) 2024/2853, inte återkallelser som en uttrycklig bedömningsgrund vid fastställande av en produkts säkerhet. Detta innebär att den föreslagna svenska regleringen blir snävare än vad direktivet ger utrymme för. Som skäl anges att återkallelser främst anses vara kopplade till frågor om överensstämmelse med formella produktsäkerhetskrav.

Konsumentverket vill framhålla att denna begränsning riskerar att minska möjligheten att beakta relevanta säkerhetssignaler från marknader utanför EU/EES. Det förekommer att produkter återkallas i exempelvis USA på grund av identifierade säkerhetsbrister, utan att motsvarande återkallelser sker inom EU/EES. Sådana skillnader kan bero på varierade säkerhetskrav eller skadeståndsrättsliga förutsättningar.

Om återkallelser inte får utgöra en del av säkerhetsbedömningen finns en risk att denna typ av internationell information inte tas tillvara. En sådan ordning kan i praktiken försvaga konsumentskyddet genom att farliga produkter tillåts vara kvar på den europeiska marknaden trots betydelsefulla varningssignaler från andra marknader.

Detta yttrande har beslutats av avdelningschefen Joachim Allard. I handläggningen har också utredaren Jonas Eriksson och föredragande juristen Elisabeth Andréasson deltagit.

.....
Joachim Allard
Beslutande

.....
Elisabeth Andréasson
Föredragande